

Posudok na bakalársku prácu:

Petr Bjaček: Protifašistický bojovník jako socialistický hrdina. Dvojitý život Jána Nálepky.

Do čítania práce kolegu Petra Bjačka som sa pustil s veľkým záujmom. Problematiku socialistických hrdinov, propagandy a formovania režimových lojalít považujem za obzvlášť zaujímavú a stále ešte nie príliš docenenú tému. Existuje k nej množstvo prameňov, takže je len na výskumníkovi akou cestou sa rozhodne danú problematiku analyzovať a diskutovať.

Po prečítaní prvých strán predloženej bakalárskej práce som však stratil istotu, o čo vlastne autorovi ide: *„Cílem této práce je alespoň částečně zmapovat „posmrtný“ život Jána Nálepky ... Domnívám se, že případným rozdílem mezi vlastním výzkumem a podávaným oficiálním obrazem můžeme najít jednak ty atributy, které byly u konkrétního socialistického hrdiny považovány za nepostradatelné, ale především i ty, které byly považovány za nevhodné“*. Čo je vlastne cieľom práce? Prepojiť „pravdivé“ historické rozprávania s tým „nepravdivým“? Zarazili ma napríklad niektoré (prvoplánovo znejúce) vyjadrenia autora. Napríklad, nie som si istý, či je možné dohľadať pravdivostnú hodnotu sporného výroku, že: *„O této osobě a její odbojové činnosti se od 50. let do roku 1989 popsalo snad více papíru než o celé první Slovenské republice dohromady (s výjimkou SNP)“*. Píše samozrejme o kpt. Nálepkevi – dôležitej ikone komunistického pantheonu hrdinov. Dôležité však je, že toto tvrdenie sa zásadnejšie neprejavilo na autorovom zozname použitej literatúry a prameňov. V úvode sa objavil aj citát zo spomienok Ferdinanda Čatloša. Nerozumím z akého dôvodu ho autor zaradil do tejto časti práce – ako motto vlastného metodologického prístupu (*„Při používání starší literatury jsem měl na paměti slova...“*), keďže Čatlošove povojnové spomienky „trpia“ tými istými nedostatkami ako iná memoárová literatúra. Autor kriticky vyjadruje k prácam ktoré vznikli pred rokom 1989, ale zároveň ich vo veľkom využíva v z hľadiska názvu práce nie až tak dôležitej – 19 stranovej životopisnej časti, ktorá je postavená na pomerne malom pramennom výskume. Čo vlastne priniesla táto časť práce?

Naproti tomuto veľmi rozpačitému začiatku, druhá časť venovaná kultu kpt. Nálepku je kvalitatívne oveľa vyššie. S radosťou som si prečítal o význame titulu Hrdina SSSR, aj o samotnom kulte kpt. Nálepku, ktorý autor rekonštruuje na príklade oficiálnych životopisov. Autorov prístup, obsahová aj analytická úroveň týchto pasáží predstavuje kvalitnú a podrobnú analýzu diskurzívnych stratégií „vytvárania“ dobového komunistického hrdinu. Nálepka sa

stal zosobnením ideologických cností a plánov. Autor upozornil, že táto zideologizovaná forma prezentácie sa už tradične prejavila aj na šírení predstáv o fyzickom vzhľade hrdinu. Na základe posudkov vojenských lekárov túto idealizáciu dekonštruoval. Bjaček počas výskumu zhromaždil viacero odborných a literárnych spracovaní Nálepkovho osudu. Do diskusie počas obhajoby by som sa rád opýtal, či vidí zásadnejšie zmeny v tom ako bolo na Nálepku spomínané v rokoch po vojne, resp. za normalizácie, či aktuálne politické podmienky spomínania nejakým spôsobom formovali jeho oficiálny príbeh?

Veľmi oceňujem fakt, že autor sa venuje aj reflexii témy vo filmovej produkcii, resp. v každodennom živote obyvateľstva. Film predstavuje v posledných desaťročiach veľmi obľúbené médium a môže mať silný formatívny vplyv na predstavy obyvateľstva. Z hľadiska vytvárania kultu sa zdá samozrejmé, že filmovému spracovaniu sa tešilo najmä posledné obdobie Nálepkovho života. Ako upozorňuje autor, v roku 1988 niesli Nálepkovo meno štyri podniky a 29 Brigád socialistickej práce. Občan ČSSR sa s touto postavou stretával na rôznych miestach a príležitostiach... „*Nejvýraznějšími centry se pochopitelně stali místa vymezující hrdinův život, tedy rodné Smižany a ukrajinská Ovruč. Obě místa se v období let 1948 – 1989 stali svědky četných mezinárodních návštěv, besed a projevů.*” Mimochodom, aj ja som chodil do materskej škôlky na ulici Kapitána Nálepku v Komárne.

Ďalšou témou ktorú autor diskutuje je reflexia nálepkovského kultu jeho blízkym spolupracovníkom, toho času emigrantom Jozefom Čambalíkom. Približuje diskusie o nálepkovskej legende a tým opätovne prenáša ťažisko na jeho činnosť. K tejto kapitole len podotknem, že aj v ľudáckej emigrácii sa objavujú články na margo kpt. Nálepku, ktoré sa ho snažia, podobne ako všetkých protiludáckych a protifašisticky orientovaných politikov, dehonestovať resp. poukázať na nepresnosti komunistickej verzie príbehu.

Na záver by som rád zhrnul svoj názor na predložené dielo. Ide o veľmi zaujímavú tému, ku ktorej je však potrebný dlhodobejší pramenný výskum. Taktiež by bolo veľmi vhodné takýto výskum v budúcnosti zaradiť do širšieho – komparatívneho rámca. Bakalárska práca Petra Bjačkeka môže predstavovať začiatok takéhoto výskumu. Aj napriek vytknutým nedostatkom ide o kvalitné pojednanie o kulte kpt. Nálepku. Práca spĺňa všetky predpoklady a náležitosti kladené na bakalársku prácu a z toho dôvodu ju odporúčam na obhajobu. Navrhujem ju hodnotiť ako veľmi dobrú (2).